

GABRIEL ŠÍPOŠ, MICHAL PIŠKO, PAVEL NECHALA

ŠTVRTOK 1. OKTÓBER 2015 16:54

Kto vyhral v Bratislave súťaž krásy?

Výberové konania na šéfov mestských firiem priniesli nevídanú otvorenosť. Politické dohody v pozadí žiaľ dôveru verejnosti značne podkopali.

Autori pracujú v Transparency International

Mali to byť prelomovo transparentné výberové konania, no nakoniec sa zvrhli na morálny suterén či v lepšom prípade na frašku. A to všetko pod záštitou organizácie Transparency International Slovensko, ktorá pri výbere sekundovala. Aj takéto hodnotenia si vyslúžili výberové konania na posty šéfov štyroch dôležitých bratislavských mestských podnikov.

Pozrime sa preto podrobnejšie na to, ako výber šéfov Dopravného podniku, Bratislavskej vodárenskej spoločnosti a firiem Odvoz a likvidácia odpadu a Metro prebiehal a či skutočne môžeme hovoriť iba o blamáži.

Keď nás primátor Ivo Nesrovnal v máji požiadal o pomoc pri príprave výberových konaní, vnímali sme to ako dobrú príležitosť. Výberové konania dlhodobo považujeme za najlepší spôsob obsadzovania kľúčových miest vo verejnom sektore a nepočuli sme ani žiadne relevantné argumenty, prečo by to tak nemalo byť.

Otvorene ako nikdy predtým

Veľmi nám preto záležalo, aby pilotný projekt prebehol úspešne. Zamerali sme sa na tri oblasti, kde vieme byť prínosní, a to na nastavovanie formálnych pravidiel, na zabezpečenie dostatku informácií a na dohľad nad priebehom výberového procesu.

Mestské zastupiteľstvo sa do značnej miery stotožnilo s našou predstavou, ako by mal výberový proces prebiehať. Uchádzači museli verejne predložiť životopisy a rozvojové plány podnikov, prešli aj verejným vypočutím.

Informácie, ktoré takto o sebe kandidáti podali, doplnila správa forenznnej agentúry, ktorá skúmala ich minulosť a väzby. Žiaľ, výsledky šetrenia boli poslancom predložené len pár hodín pred hlasovaním a na ich rozhodovanie sa tak odrazili minimálne. Výberovej komisii sme poskytli aj rozsiahly prieskum o mediálnom obraze jednotlivých uchádzačov.

O kandidátoch sa tak poslanci ani verejnosť nikdy predtým nedozvedeli toľko ako teraz, čo umožnilo ich kvalitnejšie zrovnávanie. Do otvorených súťaží sa ich pritom prihlásil nebývalý počet.

Na druhej strane, takýto otvorený a informovaný výber zastupiteľstvo odobrilo iba pre riaditeľov a nie pre celé predstavenstvá, výberová komisia neprijala ani žiadne pravidlá na deklarovanie konfliktu záujmov svojich členov.

Rozhodovalo sa inde

Ešte rozpačitejšie to bolo so samotným rozhodovaním komisie. Jej členovia (zástupcovia poslaneckých klubov) si neosvojili náš návrh na posudzovanie kandidátov podľa jednotlivých kritérií s presne pridelenými váhami a nevypracovali ani žiadne vlastné pravidlá.

Dobre rozbehnutá súťaž sa tak zmenila na „súťaž krásy“, pričom hodnotenie kandidátov sa dialo na inom mieste a v inom čase ako počas zasadnutí výberovej komisie.

Ďalší priebeh procesu a najmä hlasovanie v zastupiteľstve ukázalo, že kľúčovú rolu pri výbere víťazov zohrali politické dohody.

Aj to sa stalo argumentom pre časť politikov (exprimátor Milan Ftáčnik, poslanec Ján Hrčka), ktorí tvrdili, že takéto výberové konania sú horšie ako politické nominácie.

Bratislavský klub, ktorému predsedá Ján Budaj a jeho členom je aj Hrčka, napokon od začiatku presadzoval, aby predstavenstvá firiem obsadili priamo poslanci. Aj napriek tomu, že viacerí jeho členovia sa pred voľbami prihlásili k iniciatíve Správni kandidáti a zaviazali sa presadzovať férové výberové konania.

Ich nápad nepovažujeme za najšťastnejší, keďže poslanci by mali podniky najmä kontrolovať a nie riadiť, napríklad aj vzhľadom na nevyhnutné odborné predpoklady, ktoré by manažment mal spĺňať.

Politické dohody za primátora Ftáčnika zas vyzerali tak, že verejnosť sa o kandidátoch vopred nedozvedela nič a jednotlivé strany sa k nominantom začali priznávať (napríklad Smer k šéfovi dopravného podniku Ľubomírovi Belfimu) až po silnom mediálnom tlaku.

Kontrola kultivuje

Dôležitou súčasťou našej účasti bol aj dohľad nad prácou komisie. Súhlasili sme, že proces nebudeme narúšať a hodnotiacu správu vydáme až po ukončení jej činnosti. K tomu došlo vo štvrtok 17. septembra, kritickú správu sme mestu odovzdali v pondelok 21., teda tri dni pred hlasovaním zastupiteľstva.

Motiváciou, prečo sme sa do činnosti komisie zapojili aj aktívne, hoci len ako pozorovatelia, bol aj predpoklad vychádzajúci z poznatkov behaviorálnych psychológov, podľa ktorých nezávislá kontrola kultivuje a pomáha lepšie predchádzať porušovaniu pravidiel.

Nemali sme, samozrejme, očakávania a ani reálne možnosti kontrolovať stretnutia, rozhovory a dohody členov komisie. Výberové konania je skutočne jednoduchšie manipulovať ako napríklad prísne regulované verejné obstarávanie. Rovnako je potrebné si uvedomiť, že porovnávanie uchádzačov ako fyzických osôb je subjektívnejšie ako pri tovaroch alebo službách.

Na výsledok výberového konania má tiež vplyv aj získanie dôvery verejnosti a potenciálnych uchádzačov. A toto výberové konanie bolo spochybňované prakticky od začiatku.

Celkovo je však potrebné oceniť progres oproti predchádzajúcim obdobiam, keďže verejnosť mala prostredníctvom otvoreného výberového procesu šancu lepšie spoznať jednotlivých uchádzačov.

Rozdiel je ešte zreteľnejší, ak si porovnáme, čo vieme o schválených predsedoch predstavenstiev, a čo o schválených ostatných členoch predstavenstiev, ktorí neprešli výberovým konaním.

Naše poznatky, či už pozitívne, alebo negatívne, ktoré sme pri tejto cennej skúsenosti získali, plánujeme využiť pri formulovaní odporúčaní pre samosprávy, ako robiť výberové konania lepšie, ako sa to podarilo v Bratislave.